

Handläggare
Anne-Lie Johansson
Telefon: 08-50821521**Till**
Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd
2026-02-19

Överskotten i äldreomsorgen

Svar på skrivelse från (M)

Förvaltningens förslag till beslut

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på skrivelsen från Moderaterna.

Sammanfattning

I en skrivelse från Johan Nilsson m.fl. (M) har förvaltningen fått i uppdrag att redovisa hur överskottet inom äldreomsorgen har uppstått, hur överskottet har hanterats samt hur förvaltningen ser på framtida behov och ekonomiska förutsättningar inom äldreomsorgen. Överskottet inom äldreomsorgen har uppstått på beställarsidan till följd av skillnader mellan prognostiserat och faktiskt behov. Förvaltningen är bunden av stadens budgetprinciper och ansvarar för nämndens samlade ekonomi. Mot bakgrund av en växande äldre befolkning krävs fortsatt långsiktig planering för att möta framtida behov.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för äldreomsorg.
Pensionärsrådet tar del av ärendet 11 februari 2025.

Ärendet

I en skrivelse från Johan Nilsson m.fl. (M) ställs följande frågor till förvaltningen;

Utifrån en växande andel äldre som kräver framförhållning och planering. Samt utifrån att äldreomsorgen i vår stadsdel under många år redovisat ett ekonomiskt överskott. Förvaltningen ska redovisa svar på frågeställning:

1. Var har överskottet uppstått, på beställar- eller utförarsidan?
2. Vad beror det på?
3. Planerar förvaltningen att använda överskottet i äldreomsorgen till verksamhet och omvårdnad om äldre, eller är planen att även 2025 låta överskottet täcka andra delar av nämndens verksamhet som går med utskott?
4. Hur ser förvaltningen på 2026, givet att nämnden nu haft överskott inom äldreomsorgen flera år i rad, kommer ambitionsnivå och kvalitet för våra äldre att kunna höjas?

- Eller ska äldreomsorgens budget även framgent användas i andra verksamheter som går med underskott?
5. Hur räknar förvaltningen med att ökat antal äldre kommer påverka äldreomsorgens ekonomi i framtiden?

Förvaltningens svar

Mot bakgrund av en växande andel äldre i stadsdelen samt att äldreomsorgen under flera år redovisat ett ekonomiskt överskott, har förvaltningen fått i uppdrag att redovisa hur överskotten har uppstått, hur de har hanterats samt hur förvaltningen ser på framtida behov och ekonomiska förutsättningar inom äldreomsorgen.

Förvaltningen redogör nedan för respektive frågeställning.

1. Var har överskottet uppstått, på beställar- eller utförarsidan?

Överskottet inom äldreomsorgen har i huvudsak uppstått på beställarsidan, det vill säga inom beställarenheten som ansvarar för att köpa in vård- och omsorgstjänster utifrån beviljade beslut. Utförarverksamheterna, oavsett regiform (egen regi, entreprenad eller övrig regi), ersätts enligt fastställda ersättningsmodeller.

2. Vad beror överskottet på?

Överskotten kan förklaras av flera samverkande faktorer: Budgeten för äldreomsorgen baseras på prognosticerat behov, främst utifrån Swecos befolkningsprognos, och inte på faktiskt nyttjande under året. Avvikelser mellan prognos och verkligt behov kan därmed uppstå. Under vissa år har färre insatser än beräknat verkställts, exempelvis till följd av att inflyttningar till särskilt boende skett senare än vad som antagits i prognoserna, eller genom lägre efterfrågan på vissa hemtjänstinsatser. Effektivare arbetssätt och god kostnadskontroll inom beställarenheten har också bidragit till att tilldelade medel inte fullt ut förbrukats.

En ytterligare påverkande faktor är att utförarverksamheterna har under året bedrivit ett aktivt och strukturerat arbete för att stärka den ekonomiska balansen. Genom anpassning av bemanning utifrån aktuella behov, översyn av arbetssätt samt förstärkt uppföljning av kostnader har underskotten successivt kunnat minskas. Arbetet har genomförts med fortsatt fokus på kvalitet, patientsäkerhet och en god omsorg för de äldre.

I relation till äldreomsorgens tilldelade budget motsvarar överskottet en avvikelse om omkring 5 procent. Utfallet behöver ses i ljuset av att budgeten baseras på prognostiserade volymer och att mindre förändringar i efterfrågan kan få relativt stora ekonomiska konsekvenser.

Förvaltningen vill betona att överskotten inte beror på sänkta kvalitetskrav eller utebliven omvårdnad, utan på skillnader mellan beräknat och faktiskt behov.

3. Planerar förvaltningen att använda överskottet i äldreomsorgen till verksamhet och omvårdnad om äldre, eller att även 2025 låta överskottet täcka andra underskott?

Varje nämnd och förvaltning i staden tilldelas en samlad budget och har ansvar för att helheten går ihop vid årets slut. Om underskott uppstår i någon verksamhet behöver dessa hanteras, samtidigt som överskott i andra delar kan bidra till att balansera nämndens totala ekonomi. Förvaltningen är bunden av stadens budgetprinciper. Eftersom överskottet uppstår på beställarsidan kan det inte föras över till utförarverksamheter utan att bryta mot principen om kostnadsneutralitet mellan olika utförare.

Förvaltningens ambition är alltid att i första hand säkerställa att äldreomsorgens tilldelade medel används i enlighet med prognostiserade behov, samtidigt som nämndens totala ekonomiska ansvar beaktas.

4. Hur ser förvaltningen på 2026 – kan ambitionsnivå och kvalitet höjas för äldre?

Förvaltningen är medveten om att nämnden haft överskott inom äldreomsorgen under flera år. Samtidigt påverkas utfallet i hög grad av volymutveckling och faktiska behov, vilket innebär att tidigare års överskott inte utan vidare kan antas bestå även kommande år. Inför 2026 visar befolkningsprognoser på ett ökande antal äldre, särskilt i de högre åldersgrupperna där vård- och omsorgsbehoven är som störst. Äldreomsorgens tilldelade budget uppgår till cirka 1 100 mnkr. Parallellt visar den faktiska utvecklingen under 2025 att antalet placeringar i vård- och omsorgsboende ökar. I december uppgick antalet månadsplaceringar till 680,5, och den genomsnittliga kostnaden per placering uppgår till cirka 2 600 kronor per dygn.

Förvaltningen ser positivt på möjligheten att på sikt höja ambitionsnivå och kvalitet, men detta förutsätter att budgetramarna justeras i takt med det faktiska behovet. Äldreomsorgens medel bör långsiktigt användas för sitt kärnuppdrag, men nämnden har samtidigt ett ansvar för helheten.

5. Hur bedömer förvaltningen att ett ökat antal äldre påverkar äldreomsorgens ekonomi framöver?

Förvaltningen bedömer att ett ökande antal äldre successivt kommer att innebära ökade kostnader för äldreomsorgen, särskilt avseende:

- Hemtjänstinsatser

- Särskilt boende
- Mer komplexa vård- och omsorgsbehov

Eftersom budgeten baseras på prognoser finns alltid en risk för att faktiska behov utvecklas snabbare än tilldelade medel. Detta ställer krav på fortsatt god ekonomisk framförhållning, löpande uppföljning samt dialog med staden om framtida resursförstärkningar.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen delar uppfattningen att den demografiska utvecklingen kräver långsiktig planering och förvaltningen kommer fortsatt följa utvecklingen noggrant. Samtidigt behöver budgetsystemets uppbyggnad och stadens principer för kostnadsneutralitet och helhetsansvar beaktas.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på skrivelsen.

Lee Orberson
stadsdelsdirektör
Hägersten-Älvsjö
stadsdelsförvaltning

Eva Alamaa
avdelningschef
Hägersten-Älvsjö
stadsdelsförvaltning

Bilaga

Överskotten i äldreomsorgen - skrivelse från Moderaterna

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Lee Orberson, stadsdelsdirektör	2026-02-04
Eva Alamaa, avdelningschef	2026-02-04